

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Χ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

[ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ]

ΥΠΟ

ΜΑΡΚΟΥ Α. ΣΙΩΤΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Τὴν 25τὴν παρελθόντος Νοεμβρίου ἀπέθανεν ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Βασίλειος Ἰωαννίδης, τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ τῆς Ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ὁ ἀδόκητος θάνατός του ὑπῆρξε μεγάλη ἀπώλεια οὐ μόνον διὰ τοὺς οἰκείους του καὶ τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ σύμπαντα τὸν θεολογικὸν κόσμον.

Ὁ θάνατος, ὅστις ἀποτελεῖ εἰς πᾶσαν περίπτωσιν τὸ πλέον συγκλονιστικὸν γεγονός τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ ὁποῖος θέτει ἐξ ἴσου πιστοὺς καὶ ἀπίστους ἐνώπιον τοῦ ἀγωνιάδου ἐρωτήματος τῆς αἰωνίας υπάρξεως, ἀποκορυφώνει τὴν τραγικότητα τῆς παρούσης ζωῆς, ὡς ἂν ἐπέρχεται αἰφνιδίως, καὶ προβάλλει τὴν περὶ τῆς «κρίσεως» τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος χριστιανικὴν διδασκαλίαν ὡς τὸ θετικώτερον τῶν πραγμάτων, ἢ ἀντιμετώπισις τοῦ ὁποῦ ἐπιβάλλει, ὅπως εἴμεθα ἔτοιμοι ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν διὰ τὸ πρὸς τὴν ἄλλην ζωὴν ταξίδιον· «Μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει καὶ μετανόησον. Ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἕξω ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνώσῃ ποῖαν ὥραν ἕξω ἐπὶ σέ». (Ἀποκ. γ', 3, πρβλ. Ματθ. κδ' 36, 44, 50, κε' 13 κλπ.). Εἶναι γεγονός, ὅτι ὅσον καὶ ἐὰν εἶναι πνευματικῶς ἔτοιμοι οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες, δὲν εἶναι ἐξ ἴσου ἔτοιμοι καὶ «οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι» διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ μέγα κενὸν καὶ τὸ βαρύτατον πλήγμα, τὸ ὁποῖον ἐπιφέρει εἰς αὐτοὺς ὁ αἰφνιδίος καὶ ἕλως ἀδόκητος θάνατος προσφιλῶν προσώπων, ἰδίᾳ δὲ τῶν μεγάλων καὶ ἐξεγουσῶν φυσιογνωμιῶν. Οὕτω γίνεται ἔτι βαρύτερον τὸ πλήγμα καὶ μεγαλύτερον τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησεν ὁ θάνατος τοῦ Βασιλείου Ἰωαννίδου εἰς τὴν ἀπορφανισθεῖσαν ἀξιαγάπητον οἰκογένειάν του, ὡς καὶ εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου ἡμῶν.

Ὁ Βασίλειος Ἰωαννίδης ὑπῆρξεν πράγματι μία ἐξόχως φωτεινὴ καὶ πνευματικὴ φυσιογνωμία. Ὡς καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἡμῶν ὑπῆρξεν οὐ μόνον ὁ θεσπέσιος ἐρμηνευτὴς καὶ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐμπνευσμένος εἰσηγητὴς τῶν πλέον φωτεινῶν καὶ ἐξόχως πνευματικῶν εἰσηγήσεων καὶ προτάσεων ἐπὶ πασῶν τῶν δυσκόλων περιπτώσεων καὶ ἐπὶ πάντων τῶν μεγάλων θεμάτων. Ὡς χριστιανὸς διεκρίνετο διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ προσωπικὴν βίωσιν τῶν ὧσων ἐδίδασκε· «βίῳ μὲν ὁδηγῶ θεωρίας, θεωρίᾳ

δὲ σφραγιῶν βίου χρησάμενος»¹. Ὡς οἰκογενειάρχης ἦτο ὑπέροχος, ἐκφράζων ποικιλοτρόπως τὴν χαρὰν καὶ τὴν ὑπερηφάνειάν του διὰ τὴν οἰκογένειάν του, τὴν ὁποίαν καὶ ἐλάτρευεν ἀφαντάστως. Ὡς χριστιανὸς ἦτο ὑπόδειγμα εὐσεβείας καὶ ἐνθέρμου πίστεως, πραδότητος καὶ ἀγάπης. Ἦτο κατὰ κυριολεξίαν φιλόχριστος καὶ φιλόανθρωπος. Ὡς ἐπιστήμων ὑπῆρξε διὰ βίου ὑπέρτης τῆς ἀληθείας καὶ λειτουργὸς τῆς κατὰ Θεὸν σοφίας. Ὡς πανεπιστημιακὸς διδάσκαλος ἦτο βαθυνούστατος καὶ ἀπλοῦς εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν συναρπαστικῶν νοημάτων του. Συνεδύαζεν ἐπιστημονικὴν ἐμβρίθειαν, μετὰ δυνάμειωσας σαφοῦς καὶ θετικῆς εἰς τὴν διατύπωσιν καὶ μετάδοσιν τῶν γνώσεων καὶ τῶν στοχασμῶν του. Ἡ διδασκαλία του ἦτο μεστὴ ὑψηλῶν νοημάτων καὶ ἐξόχως θεολογικῆ. Ὁ Ἰωαννίδης ἀνῆκε πράγματι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ εἶχε περισσότερον ἀξίαν διὰ τοὺς ἄλλους παρά διὰ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του. Ἡ πνευματικότης του εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ πάντων, ἰδίᾳ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Παρουσιάζετο παντοῦ καὶ πάντοτε πρῶτος καὶ προσηγῆς, γλυκὺς καὶ ἀπλοῦς τοὺς τρόπους, στοργικὸς καὶ ἐγκάρδιος, συνετὸς καὶ πλήρης ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν καὶ κοινωνικῶν, ἰδίᾳ δὲ ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἀποδεικνυόμενος οὕτω κάτοχος τῆς ἀληθοῦς θείας σοφίας· «Ἡ ἄνωθεν σοφία, πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα εἰρηνικὴ, ἐπιεικὴς, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος» (Ἰάκ. γ' 17). Καὶ διὰ τὸν Βασίλειον Ἰωαννίδην ἐπιτρέπεται νὰ λεχθῆ, ὅτι «ἦν ὑψηλὸς μὲν τοῖς ἔργοις, ταπεινὸς δὲ τῷ φρονήματι· καὶ τὴν μὲν ἀρετὴν ἀπρόσιτος, τὴν ἐντυχίαν δὲ καὶ λίαν εὐπρόσιτος, πρῶτος, ἀόργητος, συμπαθής, ἡδὺς τὸν λόγον, ἡδίων τὸν τρόπον»². Ἡ ἀφθονία τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐφοδίων καὶ γνώσεων τοῦ Ἰωαννίδου³ παρουσιάζετο ἐφάμιλλος πρὸς τὸν ὑπέροχον αὐτοῦ θεολογικὸν φρόνημα. Διὰ τοῦτο καὶ ἐλάμβανε πάντοτε θέσιν ἔναντι τῶν ἄλλων, μετὰ σεβασμοῦ καὶ ταπεινοφροσύνης, ἀλλὰ καὶ μετὰ παρρησίας, εὐθύτητος καὶ χριστιανικῆς ἀξιοπρεπείας. Ἡ ὑπὲρ τεσσαρακονταπενταετῆς μακρὰ καὶ ἀκαταπόνητος πολυσχιδῆς ἐκπαιδευτικῆ, ἐπιστημονικῆ, ἀκαδημαϊκῆ, διεκκλησιαστικῆ καὶ κοινωνικῆ δραστηριότητος του, ἰδίᾳ δὲ ἡ συγγραφικὴ δραστηριότης αὐτοῦ, ἐγένετο πάντοτε ἀθουρβῶς, ἀνευ οἰασδῆποτε αὐτοδιαφημίσεως ἢ ἐκμεταλλεύσεως. Ὅθεν δικαίως ὁ θάνατός του συνεκίνησε βαθύτατα πάντας τοὺς γνωρίσαντας αὐτόν, ἰδίᾳ δὲ τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Βασίλειος Ἰωαννίδης ἐγεννήθη τὴν 28ην Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1896 εἰς τὸ χωρίον Κούταλι τῆς Πρεμετῆς τῆς Β. Ἡπείρου. Ἡ χρονολογία αὕτη

1. Ὅρα Γρηγορίου Ναζιανζινοῦ, Ἐγκώμιον εἰς τὸν Μ. Ἀθανάσιον, Migne E.Π. 35, 1088.

2. Αὐτόθι, Migne E.Π. 35, 1092 Β'.

3. Ἦτο κάτοχος ἐπτὰ γλωσσῶν (Ἀγγλικῆς, Ἀλβανικῆς, Γαλλικῆς, Γερμανικῆς, Ἑλληνικῆς, Ρωσικῆς, Τουρκικῆς).

συνάγεται ἐκ τοῦ πιστοποιητικοῦ γεννήσεως αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη τῇ αἰ-
τῆσει του τὴν 28ην Μαρτίου τοῦ 1957 ὑπὸ τῶν ἀλβανικῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν
τῆς Πρεμετῆς, καὶ τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὸν εἰδικὸν φάκελον τοῦ Γραφείου
προσωπικοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὁ Ἰωαννίδης ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα
γράμματα εἰς τὴν Πρεμετὴν. Οἱ εὐσεβεῖς γονεῖς του, Χρῆστος καὶ Μαριάννα,
ἔβλεπον μετὰ πολλῆς χαρᾶς, ὑπερηφανείας καὶ ἐλπίδων, τὸν ἔνθεον ζῆλον
καὶ τὴν ζωηρὰν ἔφεσιν τοῦ μικροῦ Βασιλείου πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ
γράμματα, διὸ καὶ ἀπέστειλαν αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1912, ἔνθα
αὐτός ἐσπούδασεν ἐπὶ μίαν ἑπταετίαν τὴν ἱερὰν θεολογίαν εἰς τὴν κατὰ Χάλκην
Θεολογικὴν Σχολήν. Ἐξ αὐτῆς ὁ Ἰωαννίδης ἀπεφοίτησε τῷ 1918, τυχὼν τοῦ
ἐπιζήλου βαθμοῦ «λίαν καλῶς». Ἐν τῇ σχολῇ τῆς Χάλκης ὁ νεαρὸς Βασι-
λειος διεκρίνετο μετὰ τῶν συσπουδαστῶν του διὰ τὴν εὐσέβειάν του, τὴν
βαθεῖαν πίστιν του, τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν φιλεργίαν του, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὴν ἀπεριό-
ριστον καλωσύνην του. Τὸ αὐστηρῶς ἐκκλησιαστικὸν καὶ πατριαρχικὸν περι-
βάλλον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης ἐπέδρασε ζωηρῶς ἐπὶ τοῦ χαρα-
κτῆρός του. Οὕτως ὁ Ἰωαννίδης ἀπέσπασε λίαν ἐνωρίς, διὰ τῶν πολλῶν πνευ-
ματικῶν χαρισμάτων του, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐκλεκτῶν διδα-
σκάων του, ὡς καὶ πολλῶν ἐκ τῶν συμμαθητῶν του, πολλοὶ τῶν ὁποίων διε-
κρίθησαν μετὰ ταῦτα ὡς Ἀρχιερεῖς, μεθ' ὧν καὶ συνεδέθη δι' ἰσοβίου πνευματι-
κῆς φιλίας καὶ συνεργασίας. Ἀξίως ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ὁ πνευματικὸς
δεσμὸς τοῦ Ἰωαννίδου μετὰ τοῦ γέροντος καὶ προστάτου αὐτοῦ, κατὰ τὰς ἐν
τῇ Χάλκῃ σπουδὰς του, ἐπισκόπου Μελιτουπόλεως Ἱεροθέου, ὡς καὶ μετὰ
τῶν ἀειμνήστων Μητροπολιτῶν Θυατείρων Γερμανοῦ, Θεσσαλονίκης Γεννα-
δίου, ὡς καὶ τοῦ συμφοιτητοῦ του σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀργυροκά-
στρου Κυρίου Παντελεήμονος.

Ὁ Ἰωαννίδης ἤρχισε τὴν δημοσίαν δρᾶσίν του εὐθὺς μετὰ τὴν λῆψιν τοῦ
πτυχίου του, ὑπηρετήσας ἀδιακόπως ἀπὸ μὲν τῆς 1ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1918
μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1941 ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει ὡς καθηγητῆς τῶν θρη-
σκευτικῶν καὶ τῶν φιλολογικῶν μαθημάτων, ἀπὸ δὲ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1942
μέχρι τοῦ θανάτου του, ἦτοι μέχρι τῆς 25 Νοεμβρίου τοῦ 1963, ὡς καθηγητῆς
τῆς ἔρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν ταῖς Θεολογικαῖς Σχολαῖς ἀμφοτέρων
τῶν Πανεπιστημίων τῆς χώρας ἡμῶν. Ὁ Ἰωαννίδης διωρίσθη τὸ πρῶτον εἰς
τὸ «Ἀρχιγενεῖον Διδασκαλεῖον» Ἐπιβατῶν Θράκης (1.9.1918—31.8.1919),
ἐν συνεχείᾳ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ἡμιγυμνάσιον τῆς παρὰ τὴν Σηλυβρίαν παρα-
μεθωρίου κωμοπόλεως «Φαναρίου» τοῦ Νομοῦ Ραιδεστοῦ (1.9.1919—1.9.
1920), ἀκολούθως εἰς τὸ ἡμιγυμνάσιον Δελιανῶν (1.9.1920—15.9.1921),
ὡς διευθυντῆς τοῦ ἡμιγυμνασίου Σηλυβρίας (16.9.1921—18.2.1922), εἰς τὸ
ἡμιγυμνάσιον Σουφλίου (19.2.1922—21.8.1923), εἰς τὸ γυμνάσιον Ἀλε-
ξανδρουπόλεως (1.9.1923—31.12.1929), εἰς τὸ Α' γυμνάσιον θηλέων Θεσσα-
λονίκης (κατὰ τὰ ἔτη 1929—1934), καὶ εἰς τὸ Ε' γυμνάσιον ἀρρένων Ἀθηνῶν

(1935-1942). Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπηρεσίας του ἔτυχε, κατόπιν διαγωνισμοῦ, κρατικῆς ὑποτροφίας, διὰ τῆς ὁποίας συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του κατὰ τὰ ἔτη 1930-1933 εἰς τὴν Ὁξφόρδῃ τῆς Ἀγγλίας, ἐπὶ μίαν διετίαν, καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ Βερολίνον ἐπὶ ἓν ἔτος. Ἐν Ὁξφόρδῃ ἔλαβε καὶ τὸ δίπλωμα τοῦ «Bachelor of Letters», βάσει τῆς ἐναισίμου διατριβῆς αὐτοῦ («Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ Στωϊκοὶ Φιλόσοφοι»). Κατὰ τὰ ἔτη 1936-1937 ἀπεστάλη εἰς Ἀλβανίαν, ἔνθα καὶ ὑπηρέτησεν ὡς καθηγητῆς τῶν θρησκευτικῶν ἐν τῇ ἱερατικῇ σχολῇ Κορυτσᾶς. Ἐκεῖθεν ἀπηλλάθη λίαν ἐνωρὶς ὑπὸ τῶν ἀλβανικῶν ἀρχῶν, ὡς ἀνεπιθύμητος. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ ὑπηρεσίας του ἐπροτάθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διὰ τὴν κατάληψιν τῆς θέσεως τοῦ ἐπισκόπου ἐν τῇ Μητροπόλει τοῦ Δυρραχίου. Τότε ἀκριβῶς εἶχον προταθῆ εἰς τὴν ἀλβανικὴν Κυβέρνησιν καὶ οἱ διατελέσαντες Μητροπολιταὶ Κορυτσᾶς Εὐλόγιος, καὶ Ἀργυροκάστρου Παντελεήμων. Ἡ ὑπὲρ τοῦ Ἰωαννίδου πρότασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δὲν ἐνεκρίθη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῆς ἀλβανικῆς κυβερνήσεως ἕνεκα τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ ἐθνικῆς δράσεως τοῦ προτεινομένου. Εἰς Ἀλβανίαν ὁ Ἰωαννίδης ἐπανῆλθε κατὰ τὸν ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμον, τυχὼν τὴν 27ην Φεβρουαρίου 1941 εἰδικοῦ φύλλου πορείας παρὰ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου τῶν ἐλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων, πρὸς ἐκτέλεσιν εἰδικῆς ὑπηρεσίας εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀλβανίας, τὴν κατεχομένην ὑπὸ τῶν ἐλληνικῶν στρατευμάτων. Τὴν 1ην Ἀπριλίου τοῦ 1937 ὁ Ἰωαννίδης ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Θεολογίας ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, βάσει τῆς αὐτῆς ἐργασίας, ἣτις εἶχεν ὑποβληθῆ καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ τίτλου τοῦ «Bachelor of Letters» καὶ ἦτις μάλιστα εἶχε καὶ τύποις ἐκδοθῆ ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1934. Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν διαδικασίαν κρίσεως τῆς ὑποβληθείσης ἐπὶ ὑψησιᾷ διατριβῆς τοῦ Ἰωαννίδου ἀνέκυψε ζήτημα περὶ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ διὰ τὸν Ἰωαννίδην τοῦ τίτλου τοῦ διδάκτορος τῆς Θεολογίας, τοῦ ἀπονεμομένου παλαιότερον ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης εἰς τοὺς πτυχιούχους αὐτῆς. Πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ ζητήματος ἔγινεν ἀνακοπὴ τῆς διαδικασίας κρίσεως τῆς ἐπὶ ὑψησιᾷ ὑποψηφιότητος τοῦ Ἰωαννίδου καὶ προηγήθη ἡ ἀναγόρευσις αὐτοῦ ὡς διδάκτορος τῆς Θεολογίας, βάσει τῆς ἀναφερθείσης ἐργασίας. Τὴν 14ην Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Ἰωαννίδης ἐξελέγη ὑφηγητῆς τῆς Ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης, βάσει τῆς διατριβῆς αὐτοῦ, τῆς φερούσης τὸν τίτλον «Ὁ μυστικισμὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου». Μετὰ ταῦτα ὁ Ἰωαννίδης διωρίσθη τὴν μὲν 11ην Ἰανουαρίου τοῦ 1940 ἐπικουρικὸς καθηγητῆς παρὰ τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὴν δὲ 6ην Μαρτίου τοῦ 1942 τακτικὸς καθηγητῆς τῆς Ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης παρὰ τῇ ἀρτισυστάτῳ τότε Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Εἰς τὴν Σχολὴν ταύτην ὁ Ἰωαννίδης ὑπηρέ-

τησε μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1952, διετέλεσε δὲ καὶ ὀμότιμος αὐτῆς καθηγητῆς μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὁ Ἰωαννίδης ὑπῆρξεν ὁ μέχρι σήμερον διασημότερος αὐτῆς καθηγητῆς, διατελέσας μάλιστα καὶ πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1948-1949. Ἡ πρυτανεία τοῦ Ἰωαννίδου, ἣτις συνέπεσε κατὰ τὰς πλέον χαλεπὰς ἡμέρας τῆς βαρύντατα δοκιμασθείσης ὑπὸ τῶν δεινῶν τοῦ συμμοριτοπολέμου πρωτευούσης τῆς Β. Ἑλλάδος, μένει ἀλησιμόνητος οὐ μόνον εἰς τοὺς ἐπιζῶντας πανεπιστημιακοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν ὀλοκλήρου τῆς Β. Ἑλλάδος, τὴν ὅποιαν ὡς πρύτανης τοῦ ἀνωτάτου αὐτῆς πνευματικοῦ ἰδρύματος ὑπηρέτησε καὶ εὐηργέτησε ποικιλοτρόπως, ὡς πραγματικὸς πνευματικὸς ἡγέτης, χρησιμοποιοῦσας εὐρύτατα πρὸς τοῦτο οὐ μόνον τὸ κῦρος καὶ τὰς δυνάμεις του, ἀλλὰ καὶ τὰς πολλὰς γνωριμίας καὶ διεκκλησιαστικὰς σχέσεις του.

Ὁ Ἰωαννίδης μετεκλήθη τὴν 14ην Νοεμβρίου τοῦ 1952 ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἰς τὴν παρ' αὐτῇ ἔδραν τῆς Ἑρμηνευτικῆς καὶ τῆς Ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἐκ τῆς ἔδρας αὐτῆς μετετέθη ἀποφάσει τῆς Σχολῆς εἰς τὴν ἔδραν τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ τῆς Ἑρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης (28.8.1957). Ἀποφάσει τῆς πανεπιστημιακῆς συγκλήτου ὁ Ἰωαννίδης ἀπηλλάγη τὴν 29 Ἀπριλίου τοῦ 1958 τῶν καθηκόντων του ὡς καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ ὀρίου ἡλικίας (ΦΕΚ. 87/19.5.58). Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐλήφθη βάσει παλαιότερας προσωπικῆς δηλώσεως τοῦ Ἰωαννίδου περὶ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἀνεκλήθη δὲ μετὰ ἐξάμηνον (ΦΕΚ. 258/30.12.1958), κατόπιν τῆς προσαγωγῆς ἐπισήμου πιστοποιητικοῦ γεννήσεως, ἐκδοθέντος ὑπὸ τῶν ἀλβανικῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰωαννίδου. Οὕτως ὁ Ἰωαννίδης διετέλει ἐν ὑπηρεσίᾳ μέχρι τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου του, προσφέρων τὰς πολυτιμωτάτας ὑπηρεσίας του καὶ εἰς τὴν Θεολογικὴν ἡμῶν Σχολήν, ἣς μάλιστα ἐξελέγη δις καὶ κοσμήτωρ (1955-1956 καὶ 1963-1964), καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ὁ Βασίλειος Ἰωαννίδης προσέφερε καὶ ἐκτὸς τοῦ Πανεπιστημίου πολυλαπλᾶς καὶ πολυτίμους ὑπηρεσίας: α) Διετέλεσε διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», ἀπὸ τοῦ ἔτους 1942 μέχρι καὶ τοῦ 1952, κατακοσμίσας τὰς σελίδας αὐτοῦ δι' ἐμπνευσμένων ἄρθρων καὶ ἐπιστημονικῶν μελετῶν. β) Ἐχρημάτισε πρόεδρος τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Δημοσίου Μαιευτηρίου καὶ τῆς Σχολῆς Μαιῶν Θεσσαλονίκης κατὰ τὰ ἔτη 1949—1952. γ) Ὑπηρετήσεν ὡς Γενικὸς Διευθυντῆς Ὁρησκειμάτων παρὰ τῇ Ὑπουργείῳ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1952 μέχρι τοῦ 1962. δ) Διετέλεσε πρόεδρος τῆς ἐν Ἀθήναις ἀδελφότητος τῶν Β. Ἠπειρωτῶν, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τῆς ὅλης δραστηριότητός της, μετασχὼν καὶ ἐθνικῶν ἀκόμη ἀποστολῶν εἰς Ἀγγλίαν, Γαλλίαν καὶ Ἀμερικὴν πρὸς προβολὴν τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν δικαίων ἐπὶ τῆς ὑποδοῦλου Β. Ἠπείρου. ε) Διετέλεσε μέλος τοῦ Δ. Συμβουλίου τῆς ΧΑΝ Θεσσαλονίκης. στ) Διετέλει ἀπὸ τοῦ

1954 μέχρι τοῦ θανάτου του τακτικὸν μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀντιπροσωπεύσας τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὰς τρεῖς Γενικὰς Συνελεύσεις τοῦ Συμβουλίου τούτου, ἦτοι εἰς τὰς συνελθούσας ἐν Ἀμστερνταμ, Ἐβανστον τῶν Η.Π.Α. καὶ Ν. Δελχί, ὡς καὶ εἰς τὰς ἐτησίαις συνελεύσεις τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ αὐτοῦ Συμβουλίου, τὰς γενομένας εἰς Δανίαν, Ἑλβετίαν, Οὐγγαρίαν, Ρόδον, Παρισίους καὶ Rochester τῶν Η.Π.Α. ζ) Ἄντεπροσώπευσε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὸ ἐν Καίρῳ γενόμενον διεθνὲς συνέδριον τῆς χριστιανομουσουλμανικῆς ἐνώσεως, τῆς ὁποίας καὶ ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος. Ἡ «Studiorum Novi Testamenti Societas» εἶχεν ἐκλέξει τὸν καθηγητὴν Ἰωαννίδην τακτικὸν μέλος αὐτῆς ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1954. Ὁ Ἰωαννίδης ἀνηγγορεύθη καὶ ἐπίτιμος διδάκτωρ ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λέβινγκραδ κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1961 ἐπίσκεψιν τῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἰς Ρωσίαν. Ἀξία ὑπογραμμίσσεως τυγχάνει ἡ ἰδιαίτερα ἐκτίμησις, ἧς ἔχαιρεν ὁ Ἰωαννίδης μεταξὺ τῶν διεκκλησιαστικῶν κύκλων, ὡς καὶ μεταξὺ τῶν συνεργαζομένων μετ' αὐτοῦ ἐν ταῖς διαφόροις ἐπιτροπαῖς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Μεταξὺ αὐτῶν ὁ Ἰωαννίδης προέβαλλε πάντοτε τὰς ἀρχὰς καὶ τὸ κύρος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κατὰ τρόπον προκαλοῦντα οὐ μόνον τὴν προσοχὴν τῶν ἑτεροδόξων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν μιᾶς ἐγγυτέρας γνωριμίας αὐτῶν μετὰ τῶν θησαυρῶν τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἰδιαίτερος τυγχάνει ἀξία μνείας ἡ λαμπρὰ εἰσήγησις τοῦ Ἰωαννίδου εἰς τὴν ἐν Ἐβανστον, Ἰλλινόις, Β' Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς «Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως».

Ἡ ἀνάλυσις τῆς προσωπικότητος οἰασθήποτε πνευματικῆς φυσιολογίας παραμένει ἀνέφικτος, παρὰ πᾶσαν μετ' αὐτῆς ἀναστροφὴν καὶ καλὴν γνωριμίαν, καθόσον παραμένουν πάντοτε ἀνεξιχνίαστοι ὑπὸ τῶν ἄλλων οἱ μυστικοὶ ἐκεῖνοι παράγοντες, οἱ ὁποῖοι δροῦν εἰς τὰ βᾶθη τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου καὶ συνιστοῦν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν δυναμισμόν ἐνὸς ἐκάστου. Ὅθεν δικαίως ἐρωτᾷ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· «τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ» (Α' Κορ. β' 11 πρβλ. Ἰωάν. β' 24-25). Οἱ ἀνεξιχνίαστοι οὗτοι παράγοντες τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, οἱ ἐγκλειόμενοι ὡς πολῦτιμα κοιτάσματα εἰς τοὺς κόλπους τῆς ὑποστάσεώς της, ἀκτινοβολοῦν εἰς τὰς μεγάλας φυσιολογίας τὸ ἄρωμα τῆς πνευματικῆς τῶν παρουσίας, τὸ ὁποῖον ἀποσπᾷ πάντοτε τὸν θαυμασμόν, τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν πολλῶν. Διὰ τὸν Βασίλειον Ἰωαννίδην τὸ πνευματικὸν τοῦτο ἄρωμα ἦτο ἓνα ὑπερεκχείλισμα εὐσεβείας καὶ καλωσύνης, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐσήμαινε παρὰ τὴν ἐν αὐτῷ παρουσίαν τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην (β' 8) «ὅπου θέλει πνεῖ καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις». Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται τὸ πηγαῖον

τῆς καλωσύνης τοῦ Ἰωαννίδου, τὸ χριστιανικὸν τῆς συμπεριφορᾶς του, τὸ μεγαλειώδες τῆς ταπεινοφροσύνης του, ἡ παρειακτικότης καὶ τὸ βάθος τῶν στοχασμῶν του, ἡ μεταρσίωσις τῶν διανοημάτων του καὶ ὁ παλμὸς τῆς διδασκαλίας του. Ὁ Ἰωαννίδης ὑπῆρξεν ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ φίλος ἐξαιρετος οὐ μόνον τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔμαθεν, ἐξ Ἰσου παρὰ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων, ὡς καὶ παρὰ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, νὰ μελετᾷ τὰ μεγαλεῖα τῆς θείας σοφίας. Εἰς τὴν πηγὴν τῆς θείας ταύτης σοφίας μετέστησε τὸν Βασίλειον Ἰωαννίδην ὁ φυσικὸς θάνατος. Ὡς δὲ λέγει ἡ Σοφία Σολομῶντος (γ' 1), «Δικαίων ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ καὶ οὐ μὴ ἄφηται αὐτῶν βάσανος». Πράγματι οἱ ἀδίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι καὶ ἐν Κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν» (Σοφ. Σολ. ε' 15). «Θεῶ γὰρ ζῶσι πάντες οἱ κατὰ Θεὸν ζήσαντες καὶ ἐνθένδε ἀπαλλαγῶσι»¹.

Ὁ Βασίλειος Ἰωαννίδης ὑπῆρξε καὶ συγγραφεὺς δοκιμώτατος καὶ βαθυνοστάτος. Τὰ πολυπληθῆ δημοσιεύματά του διακρίνονται διὰ τὴν πληρότητα τῆς ἐκθέσεως τῶν προβαλλομένων ἐν αὐτοῖς θεμάτων, διὰ τὴν ὑψηλὴν πνευματικὴν τῶν στάθμην, διὰ τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς ἐκθέσεώς των, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐκδηλοῦν σφραγιδα τῆς προσωπικῆς θέσεως καὶ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως τοῦ συγγραφέως των. Κύριον χαρακτηριστικὸν πάντων τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Ἰωαννίδου, ἀκόμη καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων του, εἶναι τὸ ἐποικοδομητικὸν καὶ τὸ διδασκτικὸν αὐτῶν στοιχεῖον. Τὰ δημοσιεύματα δὲ αὐτοῦ διακρίνονται α) εἰς ἐπιστημονικὰ συγγράμματα καὶ μελέτας καὶ β) εἰς ἄρθρα γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος. Παρατίθεται ἐν συνεχείᾳ πλήρης κατάλογος τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Ἰωαννίδου κατὰ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῆς δημοσιεύσεως αὐτῶν.

Α'. Ἐπιστημονικὰ ἔργα, συγγράμματα καὶ μελέται:

1) Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ Στωϊκοὶ Φιλόσοφοι. Αἱ ἰδέαι αὐτῶν περὶ θεοῦ προορισμοῦ καὶ περὶ ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας. Ἔκδ. α', Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1934, σ. 208, ἔκδ. β' Ἀθῆναι 1957.

2) Ὁ μυστικισμὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ αἱ θρησκευτικαὶ ἰδέαι καὶ τάσεις τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων. Ἔκδοσις α', Ἐν Ἀθήναις 1936, σ. 138, ἔκδ. β', Ἀθῆναι 1957.

3) Ἡ περὶ θείας χάριτος διδασκαλία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Θεία χάρις καὶ ἠθικὴ ζωὴ (Ἀνάτ. ἐκ τῆς «Θεολογίας» τόμ. Α' περιόδ. Β' σελ. 197-257), Ἐν Ἀθήναις 1941.

4) Ἡ Θεία Πρόνοια. Διάλεξις ἐν τῷ ἰδρύματι τῶν «Τριῶν Ἱεραρχῶν» τῇ 8ῃ Ἰουνίου 1941. Ἐν περιοδικῷ «Χριστιανικὰ Γράμματα» Δ' 1941, σελ. 77-96.

1. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος καὶ εἰς τὸν Μ. Ἀθανάσιον, Migne E.Π. 35, 1081.

5) Ἡ Χριστολογία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου κατὰ τὸ πρὸς Φιλιπ. 2, 5-12. Ἐν τῷ περιοδικῷ «Γρηγ. Παλαμᾶς» κστ' 1942, σελ. 160-170 καὶ 176-189.

6) Ἡ ἀγωνία τῆς Βορείου Ἡπείρου, Ἐν Θεσσαλονίκη 1947.

7) Προσφώνησις πρὸς τοὺς νεοεισαχθέντας φοιτητὰς καὶ φοιτητρίδας κατὰ τὸ πανεπιστημιακὸν ἔτος 1947-1948 ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης, Ἐν Θεσσαλονίκη 1948.

8) Τὸ ἐν Ἀμστελδάμῳ Συνέδριον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν, 22 Αὐγούστου—4 Σεπτεμβρίου 1948, Ἐν Θεσσαλονίκη 1949 (Ἀνάτ. ἐκ τοῦ «Γρηγ. Παλαμᾶ» κθ' τοῦ 1947, 129-134, καὶ λ' 1948, 215-221, 294-309).

9) Τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα. Ἐκδοσις α', Ἐν Θεσ/νίκη 1950 σελ. 175 (Ἀνάτ. ἐκ «Γρηγ. Παλαμᾶ» κθ' 1947, 74 ἐξ.), ἐκδ. β', Ἀθήναι 1957.

10) Ἐκθεσις τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ πανεπιστημιακὸν ἔτος 1947-1948 (ὡς πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης), Ἐν Θεσσαλονίκη 1950.

11) Ἡ Καινὴ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης καὶ ὁ ὕμνος αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν 1. Κορ. 13 (Ἀνάτ. ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης τόμ. Α'), Ἐν Θεσσαλονίκη 1950, σελ. 71.

12) Ἡ ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν. Αἱ ὁδηγίαι τοῦ Βατικανοῦ πρὸς τὰς τοπικὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς περὶ τῆς «Οἰκουμενικῆς Κινήσεως» («De motione Ecumenica»), κρινόμεναι ἐξ ὀρθοδόξου ἀπόψεως, Ἐν Θεσ/νίκη 1950 σελ. 23 (Ἀνάτ. ἐκ τοῦ «Γρηγ. Παλαμᾶ» λγ' 1950, 233-239, 290-303).

13) The Foundations of Pauline Ethics, Ἐν τῷ τόμῳ «Paulus -Hellas-Oikumene» (An Ecumenical Symposium), by «The Student Christian Association of Greece», Athens 1951, σελ. 107-111.

14) Some aspects of the contemplative life of Hesychia according to St. Gregory Palamas, Ἐν «Christian East» No 5-6, London 1951.

15) Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς Θεσσαλονίκην καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις «περὶ ζῶντος Θεοῦ» καὶ περὶ «χριστοκεντρικοῦ βίου», Ἐν «Πανηγυρικὸς τόμος ἑορτασμοῦ τῆς 1900ῆς ἐπετείου τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς Ἑλλάδα, ἐπιμελεῖα Ἀ. Ἀλιβιζάτου, Ἐν Ἀθήναις 1953, σελ. 350-361.

16) Die Orthodoxe Kirche in Evanston, Ἐν περιοδικῷ «Junge Kirche», Oldenburg 19. Jan. 1953.

17) The orthodox Church at Evanston, Ἐν περιοδικῷ «Christian Century» Nov. 18, 1953.

18) Ἴνα ὤμεν ὁμοῦ μάρτυρές του καὶ κήρυκες. Καθοδηγητικὴ μελέτη διὰ τὸ δεῦτερον συνέδριον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς

Ἐβανστον, καταρτισθεῖσα κατ' ἐντολὴν τοῦ τμήματος μελετῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ὑπὸ Ralph Douglas Hyslop. Μετάφρασις καὶ πρόλογος Βασιλείου Χ. Ἰωαννίδου, Ἀθῆναι 1954, σελ. 52.

19) Ἡ Β' Συνέλευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Evanston τῶν Η.Π.Α. 15-31 Ἀυγούστου 1954, Ἐν Ἀθῆναις 1954.

20) Ἡ ἔνωσις τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀνάγκη πρῶτον ψυχικῆς ἐπαφῆς καὶ προσεγγίσεως. Ἐν περιοδικῷ «Ἐκκλησία» λα' 1954, σελ. 201-204. Μετεφράσθη καὶ γαλλιστὶ ὡς κατωτέρω.

21) L' union de l' Église Orthodoxe et de l' Église Catholique-Romaine (extrait de 1054-1954: L' Église et les Églises).

22) Ὁ Χρυσόστομος τύπος καὶ μιμητῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἀθῆναι 1955.

23) Letter from Greece (Ἡ ἐν Ἑλλάδι Θεολογικὴ κίνησις), Ἐν περιοδικῷ «Theology», Dec. 1955, London.

24) Τὸ ἔργον καὶ ἡ θέσις τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Ἐν περιοδικῷ «Πάνταινος» φυλ. 11, 13 καὶ 14 τοῦ 1955, Ἀλεξάνδρεια.

25) Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Καινῆς Διαθήκης (Ἀνάτ. ἐκ τῆς ἐπιστημ. Ἐπετηρίδος τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν τόμ. [I], 1954-1955 σελ. 115-168), Ἐν Ἀθῆναις 1956.

26) Τὸ χριστιανικὸν ἦθος, Ἐν «Πρακτικὰ τοῦ Α' Συνεδρίου τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ», Ἀθῆναι 13-16 Μαΐου 1956», Ἐν Ἀθῆναις 1956, σελ. 221-233.

27) Οἱ θεῖοι παράγοντες ἐν τῇ ἀγίᾳ ζωῇ τοῦ Ἱ. Χρυσοστόμου (Ἀνάτ. ἐκ τῆς ἐπιστημ. Ἐπετηρ. τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν τόμ. [IA] σελ. 179-208, Ἐν Ἀθῆναις 1957.

28) Ἡ χριστολογία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Ὁ Χριστὸς ζωὴ καὶ φῶς τοῦ κόσμου (Ἀνάτ. ἐκ τῆς Ἐπιστημ. Ἐπετηρ. τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν τόμ. [IB] 1958, σελ. 143-213, Ἐν Ἀθῆναις 1958.

29) Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον (Ἀνάτ. ἐκ τοῦ «Ἐὐχαριστήριον» τμητικοῦ τόμου ἐπὶ τῇ τεσσαρακονταεπταετηρίδι τοῦ καθηγητοῦ Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, Ἀθῆναι 1958, σελ. 170-188). Τὸ αὐτὸ μετεφράσθη καὶ ἀγγλιστὶ ὑπὸ τὸν τίτλον The Unity of the Church according to St. Paul (Offrint from «The Greek Orthodox Theological Review», Brookline Massachusetts, vol. IX, 1963, 47-66).

30) Ὁ καθηγητῆς Ἀρχιμ. Εὐάγγελος Β. Ἀντωνιάδης. Ὁ βίος, ἡ δραστηριότης καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ αὐτοῦ ἔργα. Ἐν Ἀθῆναις 1959, σελ. 22 (Ἀνάτ. ἐκ τῆς ἐπιστημ. Ἐπετηρ. τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν τόμ. [II], 1957-1958 σελ. 14'-17')

31) The life of a Greek Orthodox Parish. Ἐν περιοδικῷ «Laity», Geneva, December 1958, 4-7.

32) Τὸ ἐν Ρόδῳ συνέδριον τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν 19-29 Αὐγούστου 1959, Ἐν Ἀθήναις 1960, σελ. 134 (Ἀνάτ. ἐκ τοῦ περιοδ. «Ἐκκλησία» τόμ. λστ', 1959, 312 ἐξ., λζ' 1960, 10 ἐξ.).

33) Die Beziehungen der Orthodoxen, Ostkirche zu den andersgläubigen Kirchen. Ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ τόμῳ «Die Orthodoxe Kirche in griechischer Sicht», hrsgb. von P. Bratsiotis, 2. Teil. σελ. 117-143, Stuttgart 1960.

34) Εἰσαγωγή εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ἐν Ἀθήναις 1960, σελ. 636.

35) Ὁ ὕμνος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν ἐν Ἐφεσ. 3, 1-14, Ἐν Ἀθήναις 1961 σελ. 37 (Ἀνάτ. ἐκ τῆς Ἐπιστ. Ἐπετηρίδος τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, τόμ. ΙΔ', 1959-1960, 385-419).

36) Ἡ ἐν Ν. Δελχί συνέλευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν (18 Νοεμβρίου-6 Δεκεμβρίου 1961). Ἐν Ἀθήναις 1963 σελ. 145 (Ἀνάτ. ἐκ τοῦ περιοδ. «Ἐκκλησία» τόμ. λθ' 1962, 141 ἐξ. καὶ τόμ. μ' 1963, 15-21).

37) Ἡ ἐπίσκεψις τῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἰς Ρωσίαν. Ἡ ἀξιοθαύμαστος δρᾶσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Μόνον διὰ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ (θεία λειτουργία — κήρυγμα) διατηρεῖται ἄσβεστος ἡ φλόξ τῆς πίστεως. Τί γίνεται μὲ τὴν ρωσικὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν; Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδ. «Ἐκκλησία» τόμ. λθ' 1962, 372-376, 405-409, 437-440, 479-482, 509-514.

38) Ἡ Β' σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ, Ἐν Ἀθήναις 1963, σελ. 48. (Ἀνάτ. ἐκ τοῦ περιοδ. «Ἐκκλησία» τόμ. μ' 1963, 93 ἐξ.).

39) Ἐρμηνεῖα τῆς πρὸς Φιλιππισίους Ἐπιστολῆς. Ἡ ἀκατάβλητος δρᾶσις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ ἐν Φυλακῇ. Ἀθήναι 1963. (Ἀνάτ. ἐκ τῆς Ἐπιστ. Ἐπετηρ. τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν τόμ. ΙΕ' 1961-1963).

Ἐνταῦθα ἀναφέρονται καὶ δύο σχολικὰ βιβλία τοῦ Ἰωαννίδου: α) Λειτουργικὴ καὶ κατήχησις καὶ β) Εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἐγκριμέναι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 105643/9.10.53 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας.

Β) Ἄρθρα εἰς περιοδικὰ καὶ Ἐγκυκλοπαιδείας.

α) Εἰς περιοδικὸν «Γρηγόριος ὁ Παλαμάς».

1) Πίστις καὶ ὑπομονή. Τόμ. κστ', 1942, 111-115.

2) Ἡ σταύρωσις τοῦ Κυρίου. Τόμ. κζ', 1943, 33-39.

3) Ἀγάπη καὶ ἔνωσις ὄλων. Ἡ ἠθικὴ ἀνασυγκρότησις τῆς πατρίδος μας. Τόμ. κη' 1946, 99-103.

- 4) Οί χαλαροί και χλιαροί χριστιανοί. Τόμ. κη' 1946, 149-153.
- 5) Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Τόμ. κη' 1946, 259-262.
- 6) Ἐπὶ τῷ νέφ' ἔτει. Τόμ. κθ', 1947, 4-7.
- 7) Ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν ἐκλεκτῶν. Τόμ. κθ' 1947, 185-188.
- 8) Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ. Τόμ. κθ' 1947, 241.
- 9) Πῶς πρέπει νὰ ἀκούωμεν τὸ θεῖον κήρυγμα. Τόμ. λ' 1948, 3-5.
- 10) Ἡ σταύρωσις τοῦ Κυρίου. Τόμ. λ' 1948, 49-53.
- 11) Ἰδανικὰ καὶ πραγματικότης. Τόμ. λ' 1948, 105-108, 153-156.
- 12) Τὸ κύριον τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν. Ἀποφάσεις τῆς ἐν Μόσχᾳ, διασκέψεως τῶν ὀρθοδόξων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Τόμ. λ' 1948, 250-252.
- 13) Ἡ δύναμις τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Τόμ. λα' 1949, 3-7.
- 14) Ὁ σταυρὸς δόξα καὶ χαρὰ τῶν πιστῶν. Τόμ. λα' 1949, 59-64.
- 15) Ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία τῶν Ἀγίων. Τόμ. λα' 1949, τόμ. 107-110.
- 16) Ἡ ἀνιὰ καὶ μονότονος θρησκευτικὴ ζωὴ. Τόμ. λα' 1949, 155-160.
- 17) Εἰρηνικὰ Χριστοῦγεννα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τόμ. λα' 1949, 267-274.
- 18) Ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος. Τόμ. λγ', 1950, 4-9.
- 19) Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου. Τόμ. λγ' 1950, 103-107.
- 20) Οἱ ἀκαμπτοὶ καὶ συνεπεῖς εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις των. Τόμ. λγ' 1950, 159-163.
- 21) Ἀνοχὴ καὶ ἐπιείκεια. Τόμ. λγ' 1950, 207-210.
- 22) Ὁ πολυπαθέστερος μάρτυς τοῦ χριστιανισμοῦ Ἀπόστολος Παῦλος. Τόμ. λδ' 1951, 169-174.
- 23) Τὸ ἀγωνιστικὸν πνεῦμα τοῦ Χριστιανοῦ. Τόμ. λδ' 1951, 211-213.
- 24) Ἡ ἀξία τῶν καθημερινῶν μας ἔργων. Τόμ. λε' 1952, 7-11.
- 25) Ἡ μεγάλη ἀρετὴ τῆς ἐγκαταλείψεώς μας ἀπολύτως εἰς τὴν θείαν μέριμναν καὶ ἀγάπην. Τόμ. λε' 1952, 139-142.
- 26) Ἡ ἠθικὴ ἀναγέννησις. Τόμ. λε' 1952, 205-208.
- 27) Μιὰ μεγάλη παρανόησις τοῦ χριστιανοῦ. Τόμ. λε' 1952, 259-263.
- 28) Ἡ Ἀγία Γραφή. Τόμ. λε' 1952, 323-328.
- 29) Ἡ εὐλάβεια εἰς τοὺς ναοὺς. Τόμ. λστ' 1953, 14-20.
- 30) Ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία Ἀμερικῆς, ὡς μέλος τοῦ ἐθνικοῦ συνδέσμου τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἀμερικῇ. Τόμ. λστ' 1953, 54-56.
- 31) Ἡ θεία δύναμις ἐν τῷ Ἀποστόλῳ Παύλῳ καὶ αἱ ἀνθρώπινα ἀσθενεῖαι του καὶ ἀδυναμίαι. Τόμ. λστ' 1953, 137-143.
- 32) Τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ Παύλῳ. Τόμ. λστ' 1953, 196-214.
- 33) Ἐπὶ τῷ νέφ' ἔτει. Τόμ. λζ' 1954, 3-7.

34) Τὸ μουσουλμανο-χριστιανικὸν συνέδριον ἐν Βαμδούν τοῦ Λιβάνου 22-27 Ἀπριλίου 1954. Τόμ. λζ' 1954, 316-327.

35) Ἡ Β' Συνέλευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Evanston τῶν Η.Π.Α. (15-31 Αὐγούστου 1954). Τόμ. λη' 1955, 49-61, 121-129, 227-245, 303-315, 374-382, 430-443.

β'. Εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία»

1) Τὸ μέγα μήνυμα τῶν Χριστουγέννων. «Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε!» Τόμ. λγ' 1956, 419-421.

2) Ἡ ἐν Ἐβιάν τῆς Γαλλίας διάσκεψις τοῦ τμήματος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. «Διεκκλησιαστικὴ βοήθεια καὶ προσφυγικὴ Ὑπηρεσία». (Inter-Church-Aid and Service to Refugees ICA). Τόμ. λε' 1958, 306-308.

γ') Εἰς «Θρησκευτικὴν καὶ Χριστιανικὴν Ἐγκυκλοπαίδειαν» (τόμοι 1-3, Ἀθῆναι 1936—1940).

Ἀγγλία (1,111-127), ἀγιάζω (1,132-133), Ἀδάμ (1,256-264), Ἄδης (1,284-292), ἀλήθεια (1,810-814), ἀλληγορία (1,824-831), ἄμαρτια (1, 844-858), ἀναβαπτισμὸς (1,944-947), Ἀναβαπτισταὶ (1,947-953), ἀναγέννησις (1,953-956), ἀναγιγνωσκόμενα (1,957-959), ἀνάγνωσις Ἀγίας Γραφῆς (3,961-967), ἀναγωγικὴ ἐρμηνεία Ἀγίας Γραφῆς (1, 975-976), Ἀνανίας (1,1001-1004), Ἀνδρέας Ἀπόστολος (1,1086-1089), ἀνομία (1, 1158-1159), ἀπαρχαὶ (1, 1270-1273), ἀποκαλυπτικὴ γραμματεία (1, 1293-1300), ἀποκάλυψις—ἡ ἔννοια—(1, 1300-1310), Ἀποκάλυψις. — Τὸ βιβλίον. (1, 1310-1333), Ἀπόκρυφα Ἀγίας Γραφῆς (1, 1347-1358), Ἀπολλῶς (1, 1371-1372), ἀποστολικὴ διαδοχὴ (1, 1419-1421), Ἀπόστολοι (1, 1435-1440), Ἀποστόλων Πράξεις (2, 16-27), ἀποσυνάγωγος (2, 28), Ἀριθμοί. — Βιβλίον Π. Δ.—(2, 72-77), ἀριθμὸς (2, 77-81), Ἀριμαθαία (2, 81), Ἀριστέου Ἐπιστολὴ (2,84), Ἀριστόβουλος (2,85), Ἀρίστον ὁ Πελλαῖος (2, 86-87), Ἀρμαγεδδῶν (2, 90-91), ἄρραφος Χιτῶν (2, 101-103), Ἀρχιερεὺς (2, 139-141), Ἀρχираββῆνος (2, 143-144), ἀρχισυνάγωγος (2, 144), Ἀσενῶθ (2, 146-147), Ἄσμα Ἄσμάτων (2, 153-158), Ἀσμοδαῖος (2, 158), Ἀστέρης (2, 162-164), Αὐνάν (2, 226-227), Ἀχιὰ (2, 256-257), Βαβέλ (2, 269-271), Βαβυλῶν (2, 272-273), βαβυλώνιος αἰχμαλωσία (2, 280-281), Βαλαὰμ (2, 291-293), Βαπτισταὶ (2, 322-328), Βαραββᾶς (2, 332-333), Βαράκ (2, 333-334), Βαρθολομαῖος (2, 344-345), Βαριησοῦς (2, 347-348), Βαρνάβα Ἐπιστολὴ (2, 361-363), Βαρνάβας (2, 363-365), Βαροῦχ (2, 369-372), Βαρσαββᾶς (2, 372-373), βασιλεία τῶν οὐρανῶν (2, 380-386), Βασιλειῶν βίβλοι (2, 436-443), Βεελζεβούλ (2, 489-490), Βεελσεπφῶν (2, 490), Βεελφεγῶρ (2, 490), Βεεμῶθ (2, 491), Βενιαμὴν (2, 507-509),

Βερονίκη (2, 522-523), Βηθανία (2, 526-527), Βηθεσδᾶ (2, 527), Βηθλεὲμ (2, 527-529) Βηθσαιδᾶ (2, 529-530), Βηθφαγῆ (2, 530), Βηρσαβεὲ (2, 539-540), Βιβλικαὶ ἐταιρεῖαι (2, 550-554), Βιβλικὴ ἀρχαιολογία (2, 556-557), βιβλικὴ θεολογία (2, 557-559), βιβλικὴ ἱστορία (2, 559-560), βιβλικὴ κριτικὴ (2, 560-561), Βίβλος (2, 563), Γαβῶν (2, 749-750), Γαβριὴλ (2, 750-751), Γὰδ (2, 759-760), Γάϊος (2, 768), Γαλάτας Ἐπιστολὴ (2, 774-780), Γαλιλαία (2, 780-783), Γαλιλαῖοι (2, 783-) Γαμαλιήλ (2, 786-787), Γαριζὶν (2, 835-836), Γεδεὼν (2, 838-841), Γέεννα (2, 842-843), Γεθσημανῆ (2, 843-844), Γένεσις (2, 851-861), Γεννησαρετ (2, 870-871) Γεργεσηνῶν χώρα (2, 888-889), Γλωσσολαλία (2, 955-962), Γολγοθᾶς (2, 966-967), Γολιάθ (2, 967-968), γονεῖς (2, 968-969), Γραμματεῖς (2, 976-979), Γραφαὶ (2, 979-1039), Δανιήλ (2, 1142-1149), Δαυεὶδ (2, 1157-1164), Δεββώρα (2, 1174-1175), δεκάλογος (2, 1179-1182), δέκα πληγαὶ Φαραῶ (2, 1182-1186), Δευτερονόμιον (2, 1195-1201), Διαθήκη τῶν δώδεκα Πατριαρχῶν (2, 1255-1256), Διαθήκη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (2, 1275), Ἑβραῖους Ἐπιστολὴ (3, 2-13), Ἐδῶμ (3, 34-35), Ἐζεχίας (3, 35-37), ἔθνη (3, 39-44), Ἐκκλησιαστής (3, 124-128) ἐνιαυτὸς ἀναπαύσεως (3, 452-454), ἐνιαυτὸς ἀφέσεως (3, 454-455), Ἐνώχ (3, 460-461), ἐξίλασμός (3, 465-466), Ἐξοδος (3, 467-471), Ἐπιστολαὶ (3, 551-555) Ἐσδρας (4, 590-594), Ἐσθῆρ (3, 594-566), Εὐαγγέλιον (3, 634-636), Ἐφραίμους Ἐπιστολὴ (3, 742-749), Ζαχαῖος (3, 777), Ζαχαρίας (3, 779-782), Ζεβεδαιοὺς (3, 786-787), Ζηλωταὶ (3, 791), Ἡλὶ (3, 825-826), Ἡλίας (3, 826, 830), ἡμέρα (3, 832-833), Ἡρώδης (3, 871-874), Ἡρωδιανοὶ (3, 874), Ἡρωδιάς (4, 874-875), Ἡσαΐας (3, 876-884), Θαβώρ (3, 889), Θαδδαῖος (3, 889), Θεσσαλονικεῖς Ἐπιστολαὶ Α'-Β' (3, 1025-1029), Ἰακώβ (3, 1111-1115), Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος (3, 1118-1125), Ἰάκωβος ὁ Ἀλφαιοῦ (3, 1125-1126), Ἰαχβὲ (3, 1139), Ἰεζεκιήλ (3, 1150-1153), Ἰερεμίας (3, 1209-1217), καὶ Ἰσραήλ (3, 1318-1363). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἄρθρον εἶναι λίαν ἐκτεταμένον καὶ ἀποτελεῖ μίαν λαμπρὰν σύνοψιν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραήλ.

δ'. Εἰς τὴν «Θρησκευτικὴν καὶ Ἠθικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν (τόμοι 1-4). Ἀθήναι 1962-1964

Ἄδης—Καὶνὴ Διαθήκη καὶ ὁρθόδοξος Θεολογία—(1, 413-415), ἀλήθεια—Κ. Διαθήκη—(2, 149-151), ἀλληγορία (2, 186-188), ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία (2, 188-194), ἀνάληψις—Κ. Διαθήκη—(2, 492-495), Ἀνανίας (2, 525-527), Ἀναστάσεις νεκρῶν—Κ. Διαθήκη—(2, 595-598), Ἀνάστασις Κυρίου (2, 598-604), Ἀνδρέας Ἀπόστολος (2, 660-665), Ἄνας (2, 841-842), Ἀντίπας (2, 921), Ἀντίχριστος (2, 945-949), Ἀντωνία, πύργος, (2, 953-955), Ἀπογραφὴ (2, 1063-1064), Ἀπόκρυφα Κ. Διαθήκης (2, 1108-

1111). Ἀπολλῶς (2, 1130-1132), Ἀπόστολοι (2, 1176-1182), Ἀποστόλων Πράξεις (2, 1204-1218), Ἀππία ὁδός (2, 1243), Ἀππίου φόρος (2, 1244), Ἄρειος Πάγος (3, 96-97), Ἀρέτας (3, 99-100), Ἀριστόβουλος (3, 140-141), Ἀρμαγεδδῶν (3, 166), ἁρμονία Εὐαγγελίων (3, 203-204), Ἀρχέλαος (3, 316-317), Ἀρχιππος (3, 339), Βασιλεία τοῦ Θεοῦ (3, 658-671). Τὰ ἐπόμενα ἄρθρα δημοσιεύονται εἰς τὸν 4ον τόμον, οὗτινος ἡ ἐκτύπωσις δὲν ἐγένετο εἰσέτι. Ταῦτα εἶναι: Γαλάτας Ἐπιστολή, Γαλάτια Μ. Ἀσίας, Γέεννα, Γεθσημανῆ, γλωσσολαλία, γνάφωσις ἀγρός.

ε'. Εἰς τὸ Ἑγκυκλοπαιδικὸν λεξικὸν «Πάπυρος Λαρούς» 1963-1964.

Ἄδης (1, 340), αἰῶν (2, 118), Ἀλβανίας Ἐκκλησία (2, 337-338), ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία (2, 520), ἀνάληψις (2, 525), ἀνάστασις (3, 13).

στ') Εἰς Μεγάλην Ἀμερικανικὴν Ἑγκυκλοπαιδεῖαν, τόμ. 1, 1963, 227-231, Ἡ διδασκαλία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας περὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς.